

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o założeniu nowych niższych szkół rolniczych.

W y s o k i S e j m i e !

Załatwiając sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego o niższych szkołach rolniczych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 10. lutego b. r. między innemi następujące uchwały:

a) Sejm zatwierdza przyjęcie przez Wydział krajowy ofiarowanych przez Juliusza br. Brunickiego gruntów na rzecz niższej szkoły rolniczej w powiecie Stryjskim.

b) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył plany organizacyi i kosztorysy założenia i utrzymania niższych szkół rolniczych w Krosnie i Bereźnicy i wstawił do budżetu na r. 1896 potrzebne na ten cel kwoty.

c) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przeprowadził rokowania z c. k. rządem i stronami prywatnemi o udział w kosztach założenia i utrzymania niższej szkoły rolniczej w Wojsławiu i zdał sprawę na najbliższej sesji sejmowej.

I. Szkoła w Bereźnicy (pow. Stryjskiego).

Nawiązując do zeszłorocznego sprawozdania, w którym szczegółowo przedstawiono Wys. Sejmowi stan robót przedwstępnych, dokonanych dla przyspieszenia rozpoczęcia budowy z wiosną b. r., pozwala sobie Wydział krajowy skreślić, co w dalszym ciągu w tej sprawie zrobiono i przedstawić zarazem wnioski zmierzające do wprowadzenia szkoły Bereźnickiej w życie z rokiem szkolnym 1896/7.

Sporządzone swego czasu dla Uherska plany musiały z natury rzeczy ulegć pewnym przeróbkom, zastosowanym do miejsca i położenia w Bereźnicy. Czynność tę porучzył Wydział krajowy p. Konradowi Kuhlowi, profesorowi budownictwa szkoły czernichowskiej, a mając już przerobiony przez niego plan, zaprosił do Strzałkowa na konferencyę w tej sprawie p. p. br. Brunickiego i prezesa Rady powiatowej Karola hr. Dzieduszyckiego, ze swej zaś strony delegował członka komisji rolniczej p. Tadeusza Langiego i podpisanego na niniejszem sprawozdaniu referenta. Wynikiem tych narad było wprowadzenie pewnych zmian praktycznego znaczenia w rozkładzie i uchylenie niektórych niepotrzebnych upiększeń w fasadach. Stosownie do tych wskazówek zmodyfikowany plan i kosztorys, który zestawiał prywatny inżynier w Stryju osiadły p. Kotowski, oblicza koszt wszystkich budynków na 46.671 zł. —

Na pokrycie tej sumy posłuży wyznaczony przez Wys. Sejm w latach 1892 i 1893, a niezużyty kredyt na Uhersko w kwocie 20.000 zł., przyznany w takiej samej wysokości zasiłek ze skarbu państwa, którego część już nawet wpłacona została, wreszcie przyrzeczony datek Rady powiatowej stryjskiej, wynoszący jeszcze 1. stycznia 1892 — 3007 zł., a do tej pory procentowany. O kredyt na brakującą resztę Wydział krajowy na razie nie uprasza, ma bowiem nadzieję, opartą na relacji komitetu budowlanego, że się powiedzie oszczędzić pewien procent z kosztorysowej sumy tak, że może nieznaczną kwotę wypadnie dołożyć ponad przyznane pierwotnie na Uhersko 20.000 zł.

Roboty prowadzone są we własnym zarządzie pod nadzorem komitetu budowlanego, złożonego z prezesa Rady powiatowej Karola hr. Dzieduszyckiego, jako przewodniczącego i p. p. Juliana br. Brunickiego i c. k. inżyniera Michała Słómskiego. Techniczne kierownictwo robotami prowadzi polecony przez Komitet budowlany prywatny inżynier p. Kotowski. Budynek, przeznaczony na mieszkanie kierownika i nauczycieli, jest już pod dachem, pod budynek szkolny położone są fundamenty, dla domu administracyjnego i budynków gospodarskich materiały przygotowane.

Wobec takiego stanu budynków i energii, z jaką Komitet budowlany sprawą tą się zajmuje, nie ulega wątpliwości, że dom dla nauczycieli z początkiem lata, inne zabudowania nieco później wprowadzie, ale zawsze tak wcześnie będą gotowe, że z dniem 1. września 1896 będzie szkoła mogła wejść w życie.

Obliczona na 36 uczniów ma ona spełnić w środkowej części kraju to zadanie, jakie już spełniają na jego krańcach szkoły w Jagielnicy i w Kobiernicach. Jej celem przeto będzie kształcić i wychowywać synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych, którzyby w przyszłości, osiadłszy na ojcowiznie mogli wrotem swym przyczynić się do podniesienia włościańskiego gospodarstwa. Taką tedy zgodnie zresztą z intencją Wys. Sejmu będzie ta szkoła i w tym duchu będzie przeprowadzoną jej szczegółowa organizacja.

Co się tyczy etatu osób i płac grona nauczycielskiego tej szkoły, to Wydział krajowy we wniosku *ad II.* projektuje go zupełnie takim, jaki jest w Jagielnicy i Kobiernicach. Oczywiście że etat ten wejdzie stopniowo w życie w miarę przybywania kursów. Na rok szkolny 1896/7, w którym otwarty zostanie tylko I. rok nauki, potrzebnym będzie kierownik, instruktor, nauczyciel do nauk elementarnych i katecheci. Pierwsi dwaj muszą objąć swe obowiązki z dniem 1. lipca 1896 tj. na 2 miesiące przed otwarciem roku szkolnego, aby poczynić potrzebne przygotowania w szkole i w gospodarstwie, ostatni tj. nauczyciel do nauk elementarnych i katecheci potrzebni będą dopiero z chwilą otwarcia kursu tj. dnia 1. września 1896. Obliczony w odpowiednim stosunku do rocznych płac koszt wynagrodzenia ciała nauczycielskiego w r. 1896 wyniesie 1.327 zł. Koszta administracyjne: na zarząd, opał, oświetlenie, utrzymanie koni do posług administracyjnych i na podatek gruntowy wyniosą 750 zł. Utrzymanie 15. uczniów przez 4 miesiące wraz z ubraniem, pościelą, praniem i z honorarium lekarskiem oblicza się na 770 zł. Doliczając do tego wydatek na sprawienie przyborów do nauki i pisanie w kwocie 20 zł., otrzymamy ogólną kwotę 2.867 zł., potrzebną na utrzymanie szkoły Bereźnickiej w pierwszych czterech miesiącach jej istnienia. Kwotę tę wstawił Wydział krajowy w rubr. XV. preliminarza budżetu krajowego w wydatki zwyczajne i o jej przyznanie niniejszem uprasza.

Prócz tej kwoty, potrzebnej na pokrycie zwyczajnych potrzeb, wstawił nadto Wydział krajowy w tę samą pozycję preliminarza budżetu krajowego w wydatki

nadzwyczajne 9.223 zł. na koszt założenia, na zakupno przyborów naukowych, sprawienie inwentarza żywego i martwego, i na utrzymanie inwentarza tudzież na obsiew pól. Mianowicie preliminaruje Wydział krajowy na koszt założenia 4.075 zł., które mają posłużyć na wewnętrzne urządzenie sal szkolnych, sal sypialnych i infirmaryi, na sprawienie pościeli, na urządzenie kancelaryi, pokoju dla instruktora, pokoju gościnnego, sali jadalnej i kuchni, wreszcie na urządzenie ogrodu i pola okazowego, tudzież gnojarni. Zauważa się przy tem, że urządzenie sal, jadalni i kuchni obliczone jest na pełną ilość tj. na 36. uczniów, tak, że chociaż na razie będzie tylko 15. uczniów na I. rok przyjętych, urządzenie będzie sprawione odrazu dla całej ilości — co powinno wypaść taniej, niż przy zakupnie mniejszemi partjami.

Na zakupno przyborów naukowych preliminaruje Wydział krajowy na początek kwotę 600 zł.

Jako inwentarz żywy zamierza Wydział krajowy zakupić 3 konie, 4 woły 6 krów i buhaja, 2 maciory i knura, 6 owiec i barana i preliminaruje na to 2.360 zł.

Inwentarz martwy stanowiąc mają 2 wozy, 3 pługi, 4 brony, młynek, bryczka, sikawka, drobne narzędzia i uprzęż, na co się preliminaruje 1.168 zł.

Wreszcie utrzymanie inwentarza żywego przez pół roku, do najęcia robocizny i obsiew pola kosztować będą w przybliżeniu 1.020 zł.

Sumując te poszczególne kwoty:

na koszt urządzenia szkoły	4.075 zł.
„ zakupno przyborów naukowych	600 „
„ inwentarz żywy	2.360 „
„ „ martwy	1.168 „
„ utrzymanie inwentarza i t. d.	1.020 „
Otrzymamy	9.223 zł.

którą to kwotę, jak wyżej wspomniano, Wydział krajowy do preliminarza wstawił i o jej przyzwolenie uprasza.

Wydział krajowy jest przekonany, że c. k. rząd, do którego się zwrócono odezwą z 11. kwietnia b. r. L. 7440, przyczyni się ze skarbu państwa do kosztów utrzymania i do kosztów zakupna przyborów naukowych. Że jednak c. k. Rząd udziela swych definitywnych odpowiedzi w sprawie subwencyonowania naszych szkół rolniczych zwykle z początkiem roku kalendarzowego, przeto Wydział krajowy nie mógł nie mając dotąd tej odpowiedzi, wstawić spodziewanej subwencji w odpowiednią rubrykę dochodów; uczyni to dopiero w przyszłorocznym preliminarzu tej szkoły, który już z natury rzeczy będzie oddzielnie zestawiony podobnie jak dla reszty niższych szkół rolniczych.

II. Szkoła w Suchodole pod Krosnem.

Mając zadzierżawiony 39 morgowy grunt od miasta Krosna na 60 lat tj. do r. 1954 wraz budynkami do folwarku należącemi a oszacowanemi na 6585 zł. przystąpił Wydział krajowy w myśl przytoczonej na wstępie uchwały Wys. Sejmu do opracowania planów budynków mieszkalnych i gospodarskich. Zwołana w tym celu do Krosna komisya oglądnęła pod przewodnictwem szefa dep. II. Wydziału krajowego teren, oznaczyła położenie i rozmiary przyszłych budynków wskazując zarazem, które z istniejących budynków dadzą się odpowiednio do celów szkoły a niewielkim nakładem zaadaptować.

Na podstawie tych wskazówek sporządził p. Kuhl plany i kosztorysy, które służą do przeglądu w kancelaryi sejmowej.

Ponieważ ze szkołą tą, której zadaniem będzie również wykształcenie synów włociańskich na praktycznych porządnym gospodarzy wiejskich, połączonym będzie kurs uprawy i wyprawy lnu, dotychczas w Gródku oddzielnie istniejący, przeto uważał Wydział krajowy za wskazane ufundować tę szkołę na cokolwiek większą ilość uczniów mianowicie na 40, oraz wyznaczyć w budynkach gospodarskich oddzielne ubikacje, w którychby praktyczne obchodzenie się z roślinami włóknistymi uczonem i wykonywanem być mogło. Tu pozwala sobie Wydział krajowy zauważyć, że nie zamierza tworzyć w przyszłej szkole suchodolskiej oddzielnego kursu dla nauki wyprawy i uprawy roślin włóknistych, lecz postanowił naukę tę uczynić dodatkowym przedmiotem dla uczniów III roku, posiadających już potrzebne wiadomości przygotowawcze.

Wedle planów, które Wydział krajowy z małemi modyfikacyami zatwierdził, wyniesie koszt całej budowy i koszt adaptacji istniejących budynków 44.722 zł. Za tę kwotę stanie piętrowy budynek szkolny, przeznaczony na pomieszczenie sal szkolnych, sal sypialnych, infirmaryi, umywalni, kancelaryi dyrekcji, mieszkania instruktora i jego pomocnika, muzeum zbiorów naukowych i muzeum lnianego, dalej piętrowy dom mieszkalny dla kierownika i nauczycieli, dom administracyjny z jadalnią i kuchnią, przerobiony z istniejącego budynku, stodoła z magazynem narzędzi rolniczych i warsztatami wyprawy lnu wreszcie stajnie z dzisiejszych odpowiednio przerobione, drewnutnie, gnojarnia i szopa na wozy.

Budowę postanowił Wydział krajowy oddać w przedsiębiorstwo w drodze ofertowej i rozpocząć ją z pierwszą wiosną r. 1896, tak, by szkoła mogła wejść w życie z rokiem szkolnym 1897/8. Na częściowe pokrycie budowy wstawił Wydział krajowy w Rubr. XV. preliminarza budżetu kraj. kwotę 30.000 zł. a. w. a zarazem odniósł się do c. k. Rządu z prośbą o przyczynienie się z funduszków państwowych bezzwrotnym datkiem na założenie w wysokości połowy kosztów.

Uchwałą *ad c.* przytoczoną na wstępie niniejszego sprawozdania polecił Wys. Sejm przeprowadzić rokowania z rządem i stronami prywatnymi o udział w kosztach założenia i utrzymania niższej szkoły rolniczej w Wojsławiu i zdać sprawę na najbliższej sesji sejmowej.

Z korespondencji przeprowadzonej w tej sprawie z mielecką Radą powiatową, wynika wprawdzie, że strony prywatne przyczyniłyby się do kosztów założenia bezpłatnem odstąpieniem gruntów w obszarze około 13 morgów i jednorazowym datkiem 20 zł., do kosztów zaś utrzymania w ciągu pierwszych dwóch lat od wejścia szkoły w życie po 1176 zł. rocznie, w ciągu następnych dwóch lat po 1170 zł. rocznie, a w ciągu dalszych dwóch lat po 1.006 zł. rocznie. Na dalsze lata po upływie pierwszych sześciu nie ma zapewnionych już żadnych datków. Pominąwszy już tę okoliczność, że szkoła po 6 latach nie miałaby dochodów od stron prywatnych, Wydział krajowy w tej chwili nie może wystąpić z pozytywnym wnioskiem co do założenia tej szkoły. Przedewszystkiem bowiem nie jesteśmy w możności przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projektu jej organizacyi, a to z powodu, że sejmowa komisya gospodarstwa krajowego pragnęła mieć tę szkołę urządzoną, na innych podstawach, niż dotychczasowe ale ściśle tych podstaw nie określiła — zaś komisya krajowa dla spraw rolniczych i jej sekcyja stała, nie przedstawiła nam dotąd w tej sprawie swoich wniosków. Powtóre zaś mając przed sobą organizację w najbliższych dwóch latach dwóch nowych szkół rolniczych i zwracając się do Wysokiego Sejmu z wnioskami o bardzo znaczne ofiary pieniężne na ich założenie i urządzenie, nie mógłby Wydział krajowy angażować się finansowo na założenie trzeciej takiej szkoły. Nakoniec nie należy zapominać, że Wydział krajowy już teraz przy istnieniu 4 szkół rolniczych walczy z brakiem odpowiednio ukwalifikowanych

nauczycieli i że brak ten występuje jaskrawiej z chwilą, kiedy się ma otwierać szkołę w Bereźnicy, a za dwa niespełna lata w Suchodole. W jakim zaś stopniu spełnią się nadzieje, przywiązane do rozpoczętej przez nas akcji ku przysposobieniu nowych sił nauczycielskich przez udzielanie kandydatom stypendyów — to dopiero praktyka okaże.

Z tych zatem powodów Wydział krajowy w sprawie zamierzonego przez Wysoki Sejm utworzenia szkoły w Wojsławiu nie czyni żadnych wniosków.

Na podstawie powyższego wyводу Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm upoważnia Wydział krajowy do otwarcia I. roku nauki w krajowej niższej szkole rolniczej w Bereźnicy z początkiem roku szkolnego 1896/7.

II. Sejm ustanawia następujący etat osób i płac grona nauczycielskiego kraj. niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy.

A.

Grono nauczycielskie kraj. niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy składa się:

1. Z kierownika, zarazem nauczyciela fachowego, drugiego nauczyciela fachowego i nauczyciela do nauk elementarnych.

2. z nauczycieli niestałych t.j. katechetów obrz. łać i obrz. gr. i instruktora do robót praktycznych.

B.

Wymienieni pod A. są urzędnikami krajowymi z wszystkimi prawami określonymi w ustawie służby kraj. i w statucie emerytalnym.

C.

1. Pierwszy nauczyciel fachowy a zarazem kierownik szkoły otrzymuje wolne pomieszkание i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 1300 zł., dodatek aktywalny o rocznych 140 zł. i dodatek pięcioletni w rocznej kwocie 200 zł.

2. Drugi nauczyciel fachowy otrzymuje wolne pomieszkание i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 1000 zł., dodatek aktywalny o rocznych 100 zł. i dodatek pięcioletni o rocznej kwocie 100 zł.

3. Nauczyciel do nauk elementarnych otrzymuje wolne pomieszkание i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 500 zł., dodatek aktywalny o rocznych 50 zł., i dodatek pięcioletni w rocznej kwocie 50 zł.

D.

Dodatek pięcioletni nadaje Wydział krajowy każdemu z tych nauczycieli podług powyżej oznaczonej stopy, skoro tenże pełnił na jednej i tej samej posadzie służbę przez pięć lat nieprzerwanie.

Dodatek pięcioletni nie może być udzielony na tej samej posadzie częściej jak pięć razy t. j. za 25 lat nieprzerwanej służby. Dodatek ten stanowi część płacy i będzie doliczony do stałej płacy przy wymiarze emerytury.

E.

Stanowisko nauczycieli niestałych, którzy nie są urzędnikami krajowymi i nie mają prawa do emerytury określi bliżej statut organizacyjny szkoły, tudzież regulamina i instrukcje wydane na podstawie statutu.

O wysokości ich wynagrodzenia stanowi każdorazowy budżet krajowy.

III. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt w kwocie 2.867 zł. na koszt utrzymania szkoły w Bereźnicy w r. 1896, a kredyt do wysokości 9223 zł. na koszt jej urządzenia.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do budowy niższej szkoły rolniczej w Suchodole kosztem nieprzekraczalnym 44.722 i otwiera mu w tym celu na r. 1896 kredyt do wysokości 30.000 zł. a. w.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 20. grudnia 1895.

Marszałek krajowy:
St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.